

דבר העורכים

אנו שמחים להניח בידי ציבור קוראינו הנאמן גיליון חדש של כתב העת המרחב הציבורי, הרואה אור באוניברסיטת תל-אביב בתמיכתו הנדיבה של החוג למדע המדינה. המרחב הציבורי הוא משב רוח אקדמי רענן המאיר סוגיות חשובות המעסיקות את מדע המדינה ואת הציבוריות הישראלית. מערכת כתב העת, בהנהגתו של צוות סטודנטיאלי מצוין המחויב לעקרונות המחקר והפרסום האקדמיים, מעמידה בידי הקוראים גיליון עשיר ומעניין. תהליך בחירת המאמרים נערך בצורה קפדנית ובאמצעות קריאה חיצונית אנונימית, כמקובל במיטב כתבי העת בעולם.

גיליון זה של המרחב הציבורי כולל מגוון רחב של מאמרים מקוריים המתפרסמים לראשונה בסוגיות בעלות משקל מחקרי וציבורי. מאמרו הפותח של פרופסור אורי רם עוסק בסוציולוגיה של משטרי ההשכחה הקולקטיביים. המאמר החדשני מאתגר במישור התיאורטי והיישומי כאחד, ומתפרסם בשעה שהדיון בזיכרון ההיסטורי של מלחמת 1948 ובהשלכותיה על מאות אלפי פלסטינים נמצא בשיאו בעקבות "חוק הנכבה" ממרץ 2011. המאמר פורסם יריעה תיאורטית רחבה המסבירה כיצד מושכחים פריטים חשובים מההיסטוריה הלאומית אשר אינם מתיישבים עם התפיסה העצמית המוכנית באמצעות מנגנוני זיכרון שונים. כמו כן מתעמק המאמר באופן שבו פעלו מנגנוני ההשכחה בישראל לאחר מלחמת 1948. הוא מתמקד בעקירת העקירה הפלסטינית מהזיכרון הישראלי, ומצביע על הזיקה המערכתית שבין מנגנוני ההשכחה הנרטיבית, ההשכחה הפיזית וההשכחה הסימבולית. המאמר השני, מאמרם של פרופסור יצחק ויסמן ודוקטור עופר פרצ'ב, עוסק בדילמה ישראלית מרכזית נוספת הנוגעת לאופי האזרחות הישראלית. המחברים חותרים לפיתוח דגם אזרחי חלופי המאתגר את ההגדרה הטרינסצנדנטלית של מדינת ישראל, המעניקה עדיפות מבנית לקבוצת הרוב היהודית. במקום הכרה בשונות התרבותית של אוכלוסיית המיעוט הערבי כאמצעי ליצירת תשתית לשוויון אזרחי והכרה דמוקרטית, אשר עלולה לקבע את המיעוט במקומו, המאמר מציע לכונן יחסי גומלין בין אוכלוסיית הרוב למיעוט בתוך מרחבים מובחנים, כדי ליצור איזון בין פרשנות פרטיקולרית המייחדת את קבוצת המיעוט לבין הנגשתה למערכת ערכית אוניברסלית. להמחשת טענותיו נשען המאמר על הניסיון המעשי של פרויקט "עכו כמרחב משותף", אשר אפשר יצירת ערוצי שיח וייצוג מורכבים בין יהודים לערבים בעיר עכו.

מעמד הקהילה ההומו-לסבית בישראל התבלט בעקבות התקפות פיזיות נשנות על מועדוני הקהילה ועל אישיה בשנים האחרונות. המאמר השלישי בגיליון, מאמרו של חן משגב, עוסק בדפוסים שונים של פוליטיקה מרחבית ואקטיביזם המאפיינים את אוכלוסיית

ההומואים המבוגרים ואת חברי קבוצת "טרנס במרכז" הפועלים במרכז העירוני לקהילה הגאה בגן מאיר שבתל-אביב. המאמר מזמין את הקוראים לחשיבה חדשה על הקשר שבין אקטיביזם למרחבים קהילתיים המאפשרים אותו, ומצביע על ההבדלים הגיליים, המסבירים את האוריינטציות השונות של שתי הקבוצות האלה ביחסיהן עם הממסד, עם הקהל הרחב ועם זהותן העצמית. המאמר הרביעי, מאמרו של ניב שטראוס, עוסק במגבלות שמטילה מדינת ישראל על אזרחיה בכל הנוגע להשתתפות בהצבעה בבחירות. המאמר מתמקד בישראלים השוהים בחו"ל שלא בתפקיד רשמי אשר אינם מורשים להשתתף במערכות הבחירות ולהצביע. חשיבות קהילה זו עולה מבחינה פוליטית, והמאמר מצביע על קיומם של שני הסברים חלופיים למגבלה החוקית על השתתפותם של ישראלים "יורדים" בבחירות בישראל: המניע הראשון הוא ערכי-תרבותי, ולאורו נתפסו ישראלים שעזבו את הארץ כ"בוגדים", ולכן ככאלו שיש להענישם. מניע זה מסביר את המדיניות הרשמית בנושא זה עד אמצע שנות התשעים. החל מאמצע שנות התשעים הפך מניע אחר להסבר העיקרי למדיניות זו – המניע האלקטורלי-מפלגתי. ביסוד מניע זה עומד חששן של מפלגות שמאל ומרכז שהשתתפות ישראלים החיים בחו"ל תפגע בהן, היות שהן מניחות שישראלים החיים בחו"ל נוטים יותר לימין המפה הפוליטית בישראל.

בנוסף למאמרים אלו מכיל הגיליון מספר רב של ביקורות ספרים על מיטב הפרסומים האקדמיים שפורסמו בישראל ומחוצה לה בעברית ובאנגלית. ביקורות הספרים נכתבו על ידי מיטב החוקרים בתחומים שבהם עוסקים הספרים, ומאפשרות הצצה להתפתחות המחקר בתחומים מרכזיים של מדע המדינה והמדיניות הציבורית.

אנו תקווה שאיכות המחקרים המתפרסמים כאן תעודד חוקרים נוספים לשלוח לנו את מחקריהם, כדי להנגיש את עבודתם לקהל רחב של קוראים המתעניינים במדעי החברה בכלל ובמדע המדינה בפרט.

בנוסף להזמנת הקוראים לבחון בעצמם את מחקריו של גיליון זה, חשוב למערכת כתב העת להביע את תודתה העמוקה לעורך הראשי השותף הפורש, פרופסור יואב פלד, ממייסדי כתב העת ומי שלאורך שנים היה הרוח החיה מאחוריו. פרופסור פלד שימש השראה לצוות המערכת, הקנה לו כוח והדריך אותו, והביע בדרכו המיוחדת את עמדותיו, אשר תרמו להצלחת כתב העת בימים שבהם כתבי עת במדע המדינה המתפרסמים בעברית מתמודדים עם קשיי הישרדות רבים. מערכת כתב העת מודה לפרופסור פלד על תרומתו ומאחלת לו הצלחה בהמשך דרכו, בתקווה שימשיך להיות לה לעזר ולפרסם את מחקריו מעל דפי כתב עת זה. בהזדמנות זו נברך את פרופסור מייקל קוצ'ין על חזרתו לתפקידו כעורך ראשי שותף לאחר היעדרות בת שנה בשל שהייתו בשנת שבתון בארצות הברית.

קריאה מהנה.

פרופ' אמל ג'מאל, עורך ראשי שותף